

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2020-12-22
Besvaras senast
2021-01-22

Till statsrådet Per Bolund (MP)

2020/21:277 Ett statligt startlån för förstagångsköpare

Regeringen gav nyligen en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag på åtgärder för att underlätta för hushåll som för första gången ska köpa en bostad (så kallade förstagångsköpare). Enligt direktiven ska utredaren bland annat föreslå hur ett statligt startlån för förstagångsköpare bör utformas (dir. 2020:125).

Utredningen välkomnades av HSB och Riksbyggen som länge drivit på för att införa ett statligt startlån för unga. Även Byggföretagen ser positivt på regeringens utredning. Att kooperativa och privata byggbolag vill ha reformer som underlättar för fler att köpa en bostadsrätt är självklart – dessa företag tjänar pengar på att folk belånar sig och köper deras lägenheter.

Frågan är om det verkligen är statens uppgift att subventionera förstagångsköparens köp av en bostad. För Vänsterpartiet är svaret nej. Vår kritik mot förslaget kan sammanfattas i tre punkter:

- Ett statligt startlån gynnar främst dem som redan har goda förutsättningar att köpa en bostad. Startlånet kommer inte att täcka de minst 15 procenten som utgör en kontantinsats. För att få ihop de pengar som krävs behöver man antingen ha ett högavlönat jobb eller föräldrar som kan hjälpa till med finansieringen. Många unga har varken välbetalda jobb eller rika föräldrar. För dem är ett köp av en bostadsrätt inte ett alternativ – varken med eller utan statligt startlån. Ett statligt startlån kommer därmed att ge icke önskvärda fördelningspolitiska effekter och bidra till ökad bostadsjämlighet. Ska staten verkligen bidra till det?
- Ett statligt startlån bidrar till att öka skuldsättningen bland befolkningen. Vi har redan en mycket hög skuldsättning, varav bostadslån utgör en stor del. År 2019 låg hushållens skuldkvot, det vill säga hushållens skulder som andel av disponibel inkomst, på 185,8 procent (SCB), vilket är mycket högt i ett internationellt perspektiv. Ska staten verkligen aktivt bidra till ökad skuldsättning, med alla de risker det medför både för den enskilda och för samhällsekonomin som helhet?
- Ett statligt startlån gynnar ensidigt endast en upplåtelseform: bostadsrätten. Staten gynnar redan det ägda boendet med förmånliga ränteavdrag, skatteregler och rotbidrag. Ska staten verkligen än en gång

favorisera bostadsrätten och därmed ytterligare fördjupa den ekonomiska ojämlikhet som finns mellan bostadsrätt och hyresrätt?

Vi är inte ensamma om vår kritik mot att införa ett statligt startlån för förstagångsköpare. Tor Borg, analytiker på Boverket, ser flera problem med förslaget. För det första hjälper det inte dem som står längst från bostadsmarknaden. För det andra riskerar det att skapa inlåsnings effekter när man får ett förmånligt lån som kan vara svårt att ta sig vidare från. För det tredje kommer det att kräva en ny myndighet som ska administrera lånet, vilket innebär merkostnader för staten (SR den 4 december). Peter Englund, professor i nationalekonomi på Handelshögskolan, ser ytterligare problem med förslaget. Dels bidrar det till att driva upp bostadsrättspriserna, dels riskerar det att leda till att ännu fler hyresrätter ombildas till bostadsrätter (DN den 4 december). Även Hyresgästföreningen riktar kritik mot förslaget och konstaterar, i likhet med Englund, att statliga startlån riskerar att trycka upp bostadspriserna ytterligare (Hyresgästföreningen/Tyréns 2019: *Sänkta trösklar eller höjda priser? Internationella erfarenheter av stöd till förstagångsköpare*).

Vänsterpartiet delar den kritik som Borg, Englund och Hyresgästföreningen fört fram. Vi menar att det behövs helt andra reformer för att fler unga ska komma in på bostadsmarknaden. Att underlätta för en begränsad grupp unga att köpa sin första bostadsrätt kan inte vara statens uppgift. Staten bör i stället underlätta för fler unga att få en hyresrätt – den upplåtelseform som, till skillnad från bostadsrätten, är tillgänglig för alla oavsett bakgrund.

Vänsterpartiet vill genomföra en rad reformer för att fler unga ska komma in på bostadsmarknaden och få en egen hyresrätt. Vi vill här lyfta fram fyra exempel. För det första vill vi utöka investeringsstödet och införa statliga toplån så att fler hyresrätter med rimliga hyror kan byggas. För det andra vill vi genomföra skattereformer som utjämnar de ekonomiska villkoren mellan ägt och hyrt boende så att hyresrätten får rimligare kostnader – och rimligare hyror. För det tredje vill vi reformera bostadsbidraget så att fler unga kan efterfråga de hyresrätter som finns. För det fjärde vill vi stoppa ombildningar från hyresrätt till bostadsrätt så att vi behåller de hyresrätter som fortfarande finns kvar. Sammantaget ger dessa reformer möjlighet för fler unga att få en hyresrätt – det naturliga första boendet för den som ska ta sig in på bostadsmarknaden.

Bostaden är en social rättighet, inte en vara på en marknad. Staten ska inte, genom ett statligt startlån till förstagångsköpare av bostadsrätt, bidra till ökad

bostadsjämlikhet, ökad skuldsättning och ytterligare skillnader i villkoren mellan ägt och hyrt boende. För en socialdemokratiskt ledd regering borde det vara en självklarhet, likaså för en miljöpartistisk bostadsminister.

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet Per Bolund:

1. Hur ser statsrådet på den kritik som riktats mot förslaget om att införa ett statligt startlån för förstagångsköpare?
2. Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att minska de negativa effekterna av att införa ett statligt startlån för förstagångsköpare?
3. Är statsrådet beredd att genomföra reformer som underlättar för fler unga att få en hyresrätt?

.....

Momodou Malcolm Jallow (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Johan Welander